УДК 351
DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/156

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ ЗАКОННИХ ВИМОГ ПОСАДОВИХ ОСІБ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR NON-FULFILLMENT OF LEGAL REQUIREMENTS OF OFFICIALS OF TAX AUTHORITIES: CONCEPTS AND FEATURES

Молчанов Р.Ю., к.ю.н.,
доцент кафедри адміністративного права,
/процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-1751-9832

Наукова стаття присвячена розкриттю особливостей адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів.

В роботі автором досліджено поняття адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів; окреслено особливості адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів.

За результатами дослідження, автором зроблено наступні висновки: адміністративна відповідальність за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів виступає одним із дієвих засобів забезпечення дотримання прав, реалізації функцій та задач податкових органів та їх посадових осіб; захисту прав і свобод громадян, суб'єктів господарської діяльності – платників податків, укріплення законності; сприяє створенню умов для нормального функціонування податкової системи; застосування адміністративно-правових санкцій у діяльності податкових органів та інших правоохоронних органах сприяють створенню нормальних умов для ефективного функціонування податкової системи, забезпечення надходження коштів до державного бюджету, запобіганню та протидії вчинення податкових правопорушень; накладення адміністративних стягнень має значний профілактичний впливі не тільки за правопорушення у вигляді не виконання законних вимог посадових осіб податкових органів, а й за інші адміністративні та податкові правопорушення, підвищує рівень правосвідомості, виступає одним з основних елементів протидії податковим злочинам; матеріальними адміністративно-правовими гарантіями прав і свобод людини у провадженні у справах про адміністративні правопорушення щодо невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів є: офіційність у прийнятті рішень; визначена система суб'єктів юрисдикції, їхня компетенція, форма реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень компетентних суб'єктів; повне та об'єктивне з'ясування обставин індивідуально-конкретної справи; волевиявлення суб'єкта юрисдикції, що проявляється у формі постанови; відповідальності публічних посадових осіб за невиконання або неналежне виконання тих чи інших повноважень щодо реалізації провадження; гарантії прав і свобод людини у провадженні у справах про адміністративні правопорушення щодо невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів – це встановлені законом юридичні засоби процесуального забезпечення реалізації норм, які закріплюють матеріальні гарантії прав та свободу у провадженні у справах про адміністративні проступки і потребують певного порядку втілення, що передбачено нормами адміністративного законодавства.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, податкові органи, державна податкова служба, податкове правопорушення.

The scientific article is devoted to the disclosure of the features of administrative responsibility for non-fulfillment of legal requirements of officials of tax authorities.

In the author's work, the concept of administrative responsibility for non-fulfillment of legal requirements of officials of tax authorities is investigated; features of administrative responsibility for non-fulfillment of legal requirements of officials of tax authorities are outlined.

According to the results of the research, the author made the following conclusions: administrative responsibility for non-fulfillment of legal requirements of officials of tax authorities is one of the effective means of ensuring compliance with the rights, implementation of functions and tasks of tax authorities and their officials; protection of rights and freedoms of citizens, subjects of economic activity – taxpayers, strengthening of legality; contributes to the creation of conditions for the normal functioning of the tax system; the application of administrative and legal sanctions in the activities of tax authorities and other law enforcement agencies contribute to the creation of normal conditions for the effective functioning of the tax system, ensuring the receipt of funds to the state budget, preventing and countering the commission of tax offenses; the imposition of administrative fines has a significant preventive effect not only for offenses in the form of non-compliance with the legal requirements of officials of tax authorities, but also for other administrative and tax offenses, increases the level of legal awareness, acts as one of the main elements of combating tax crimes; material administrative-legal guarantees of human rights and freedoms in the proceedings in cases of administrative offenses regarding non-fulfillment of legal requirements of officials of tax authorities are: formality in decision-making; the defined system of subjects of jurisdiction, their competence, the form of implementation of administrative and jurisdictional powers of competent subjects; full and objective clarification of the circumstances of an individual case; manifestation of the will of the subject of jurisdiction, manifested in the form of a resolution; liability of public officials for non-fulfillment or improper fulfillment of certain powers regarding the implementation of proceedings; guarantees of human rights and freedoms in proceedings in cases of administrative offenses regarding non-fulfilment of legal requirements of officials of tax authorities are legally established legal means of procedural support for the implementation of norms that establish material guarantees of rights and freedom in proceedings in cases of administrative offenses and require a certain order of implementation , which is provided for by the norms of administrative legislation.

Key words: administrative responsibility, tax authorities, state tax service, tax offense.

Актуальність теми. Адміністративна відповідальність за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів є актуальною та важливою проблемою в сучасному суспільстві. Основні причини актуальності цієї теми включають: забезпечення ефективного функціонування податкової системи; посадові особи податкових органів відповідають за збір податків, контроль за їх правильним обчисленням та сплатою. Невиконання законних вимог цими особами може призвести до порушень у податковій системі та збитків для державного бюджету.

Отже, актуальність адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів полягає в забезпеченні ефективності податкової системи, захисті прав громадян та підприємств, підвищенні довіри до влади та забезпеченні правової стабільності.

Стан дослідження проблеми. Питання адміністративної відповідальності завжди були пріоритетним напрямом досліджень та ніколи не втрачали своєї актуальності. Досліджувану нами проблематику розглядалися в роботах таких вчених, як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк.,

В.В. Галунько, Т.О. Коломоєць, Н.В. Лебідь, С.В. Лопатін, П.С. Лютіков, Т.О. Мацелик, А.Г. Стеценко, О.П. Сікорський, О.С. Ярмоленко. Безпосередньо питанням відповідальності в сфері податкового законодавства такі вчені як: С. М. Аксюков, О. О. Бандурка, О.О. Бриганець, А. В. Головач, та інші.

Основною **метою** є з'ясування зміст та особливості адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів.

Для досягнення поставленої мети потребують вирішення наступні **завдання**: дослідити поняття адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів; окреслити особливості адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів.

Викладення основного матеріалу. Застосування уповноваженими на те правоохоронними та органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу проводиться в межах їхньої компетенції, у точній відповідності до адміністративного законодавства.

Дотримання вимог законності при притягненні до адміністративної відповідальності за правопорушення у вигляді невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів забезпечується систематичним контролем з боку ДПС.

Принцип відповідальності лише за вчинення протиправного шкідливого діяння передбачає, що тільки діяння, вчинок особи може тягти за собою застосування заходів адміністративного впливу.

Адміністративним правопорушенням у вигляді невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів визнається тільки протиправне діяння (дія чи бездіяльність) особи, а не склад її думок або навіть висловлений намір вчинити правопорушення.

Крім цього, адміністративна відповідальність настає не за будь-яке діяння, що завдає шкоди суспільним відносинам, а лише за те, яке передбачене в адміністративному деліктному законодавстві, як адміністративний проступок.

Невідворотність адміністративної відповідальності як принцип полягає в тому, що особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, має бути піддана адміністративному стягненню. Із цього принципу можливі деякі винятки. Йдеться про випадки відповідальності за адміністративні правопорушення неповнолітніх та осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. До зазначених осіб за більшість проступків застосовуються не адміністративні стягнення, а інші заходи впливу.

Щодо санкцій за вчинення адміністративного правопорушення за невиконання законних вимог посадових осіб органів доходів і зборів то необхідно зазначити, що як засіб впливу до порушників податкового законодавства застосовуються санкції податково-правових норм, що мають різний характер та види [1].

Санкція – складова частина норми, яка у разі її невиконання визначає заходи щодо відновлення порушеного права та покарання правопорушника [2, с. 312].

Під санкцією податково-правової норми розуміють певні юридичні наслідки, що настають при недотриманні або порушенні диспозиції даної норми.

Санкція податково-правової норми закріплює різний характер наслідків, який проявляється у заходах державного примусу. Характеризуючи санкцію податково-правової норми, необхідно розмежовувати: а) власне санкцію як несприятливі юридичні наслідки для правопорушника, передбачені безпосередньо в податково-правовій нормі і застосовуються при її порушенні; б) забезпечення примусовою силою держави здійснення податково-правової норми [3, с. 159].

Санкція є завершальним структурним елементом податково-правової норми, зміст якої в юридичній науці поєднують із негативними наслідками для правопорушника, заходами державного впливу, покаранням [4, с. 229−230].

Види санкцій податково-правових норм:

1) за ступенем визначеності [5, с. 111]:

а) абсолютно визначені санкції чітко визначають вид та міру юридичної відповідальності.

б) порівняно визначені санкції – межі юридичної відповідальності визначаються від мінімальної до максимальної або тільки до максимальної.

в) альтернативні санкції – вказують на кілька можливих засобів впливу на правопорушника, а доцільність застосування конкретного засобу визначається правозастосовчим органом з огляду на особливості конкретної справи.

г) відсильні санкції містять вказівки на санкції інших норм, до яких варто звертатися для визначення конкретного засобу впливу.

2) за характером реакції на певне порушення [5, с. 112]:

а) каральні санкції є найгострішою реакцією на протиправні діяння. каральні санкції податково-правових норм за невиконання або неналежне виконання податкового законодавства, як правило, окрім покарання у вигляді штрафу передбачають також позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на визначений строк, конфіскацію майна, позбавлення волі

б) право-відновлювальні санкції – найактивніша реакція на протиправні діяння, проте спрямовані ці санкції не на покарання порушника, а на відновлення попереднього стану, на реабілітацію правопорядку. в основі усіх санкцій податково-правових норм закладено правовідновлювальний характер, адже п. 113.2 ст. 113 ПК України визначено, що застосування штрафних (фінансових) санкцій (штрафів), передбачених главою 11 ПК України, не звільняє платників податків від обов'язку сплатити до бюджету належні суми податків та зборів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, а також від застосування до них інших заходів, передбачених ПК України;

3) за складом:

а) прості санкції передбачають один правовий наслідок. Прикладом простої санкції податково-правової норми є накладення штрафу в розмірі вартості відчуженого майна за відчуження платником податків майна, яке перебуває у податковій заставі, без попередньої згоди контролюючого органу, якщо отримання такої згоди є обов'язковим згідно з ПК України (п. 124.1 ст. 124 ПК України);

б) складні санкції передбачають кілька (сукупність) правових наслідків. Не можна оминути увагою те, що характерним для податкового законодавства, зокрема ПК України, є закріплення санкцій за повторюваність протиправних дій, які тягнуть за собою накладення штрафу у більшому розмірі. це також свідчить про складність санкцій податково-правових норм;

в) альтернативні санкції передбачають настання одного з кількох сформульованих у нормі наслідків.

Варто зазначити, що альтернативні санкції податково-правової норми здебільшого закріплені у статтях КУпАП, КК України;

4) за спрямованістю несприятливих для порушника наслідків:

а) особисті санкції – коли вплив стосується безпосередньо особи правопорушника, що призводить до зміни його громадського і службового становища.

б) майнові санкції – пов'язані з певними втратами матеріального порядку (конфіскація майна, штраф).

5) за галузями права [5, с. 112], якими передбачено відповідальність за вчинення правопорушень у сфері податкових правовідносин, на: а) фінансові санкції, які встановлені ПК України; б) адміністративні санкції, які визначені у КУпАП; в) кримінальні санкції, які закріплені у кк України; г) дисциплінарні санкції, які встановлені КЗпП України тощо.

Баїк О.І. визначає санкції податково-правової норми як один з її структурних елементів, який передбачає вид і розмір державного впливу щодо суб'єкта податкових правовідносин у разі їх невиконання. При цьому він зазначає, що для санкції податково-правової норми властивими є як загальні, так і особливі ознаки, які нормативно закріплюються у Податковому кодексі України та інших законодавчих актах, що прямо чи опосередковано регулюють податкові правовідносини [1].

Предмет адміністративно-юрисдикційного доказування в сформований у ст. 280 КУпАП. Виходячи з вимог цієї статті, орган адміністративної юрисдикції, в тому числі і податковий орган, при провадженні по справі повинен з'ясувати такі обставини: чи було дійсне адміністративне правопорушення; винність правопорушника і його можливість нести адміністративну відповідальність; обставини, що пом'якшують та обмежують відповідальність; характер та розмір шкоди, причиненої проступком; підстави для передання матеріалів про здійснений проступок на розгляд товариського суду, громадської організації, трудового колективу; інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

З цього переліку перші п'ять груп обставин, що входять до предмета адміністративно-юрисдикційного доказування, законодавець визначив чітко. Але разом з тим вказав, що підлягають дослідженню й інші обставини, які мають значення для справи. Виникає запитання, які ж ще обставини мусять встановити адміністративно-юрисдикційні органи, у тому числі й податкові органи, щоб виконати вимоги ст. 245 КУпАП. Оскільки ця стаття відповіді на це питання не дає, то в цьому випадку потрібно виходити з тих завдань, які законодавець ставить перед державною податковою службою України як адміністративно-юрисдикційним органом. Предметом адміністративно-юрисдикційного доказування є сукупність обставин. До числа обставин, що впливають на ступінь і характер відповідальності, належать обставини, які пом'якшують і посилюють її.

Проте з якістю підготовлених протоколі про притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 163-3 КУпАП є проблеми.

Наприклад Суд вивчивши матеріали справи часто вважає необхідним повернути матеріали справи до Державної фіскальної служби для складання протоколу про адміністративне правопорушення відповідно до вимог ст. 256 КУпАП.

Наприклад такими підставами є наступне. Адміністративна відповідальність за ст. 163-3 КУпАП настає за частиною першою або частиною другою цієї статті. Однак в протоколі про адміністративне правопорушення не вказано за якою частиною ст. 163-3 КУпАП ОСОБА_1 вчинив адміністративне правопорушення, що є суттєвим порушенням та невиконанням вимог ст. 256 КУпАП при складанні протоколу. При додатковій перевірці необхідно протокол про адміністративне правопорушення скласти відповідно до вимог ст. 256 КУпАП та вказати частину ст. 163-3 КУпАП, ознайомити з протоколом ОСОБА_1 та вручити другий екземпляр протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності згідно ст. 254 КУпАП. Керуючись ст. 283 КУпАП суд постановив повернути справу про адміністративне правопорушення за ст. 163-3 КУпАП відносно ОСОБА_1 до Державної фіскальної служби Офісу великих платників податків ДФС України для додаткової перевірки та складання протоколу про адміністративне правопорушення відповідно до вимог ст. 256 КУпАП [6].

В іншій справі до суду надійшов матеріал про адміністративне правопорушення відносно ОСОБА_1 за ч.1 ст.163-3 КУпАП. Відповідно до ст. 256 КУпАП у протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи.

Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду,про це також зазначається в протоколі. Дослідивши протокол про адміністративне правопорушення № 241 від 02.12.2016 року, судом встановлено невідповідність зазначеного протоколу вимогам ст. 256 КУпАП, а саме в ньому не зазначено дату, час вчинення адміністративного правопорушення, а також не викладена суть адміністративного правопорушення (обставини справи). Зазначення про те, що правопорушення засвідчене актом про не надання документів №669/04-36-14-01/38598916, не відповідає вимогам ст. 256 КУпАП, а значене свідчить про наявність недоліків під час оформлення адміністративного матеріалу без усунення яких неможливо всебічно, повно та об'єктивно розглянути справу. На підставі вищевикладеного, протокол про адміністративне правопорушення відносно ОСОБА_1 за ч.1 ст. 163-3 КУпАП слід повернути ГУ ДФС у Дніпропетровській області для належного оформлення. Враховуючи вищенаведене та керуючись ст. 256 КУпАП, суддя, постановив матеріали справи про адміністративне правопорушення відносно ОСОБА_1 за ч.1 ст.163-3 КУпАП повернути ГУ ДФС у Дніпропетровській області у зв'язку з не відповідністю складеного протоколу № 241 від 02.12.2016 року вимогам ст. 256 КУпАП, для належного оформлення [7].

Ще один випадок. До суду від Волочиського відділення Красилівської ОДПІ Головного управління ДФС у Хмельницькій області надійшов для розгляду протокол про адміністративне правопорушення №70 від 27 листопада 2017 року, складений відносно ОСОБА_1 за ст. 163-3 КУпАП.

Вказаний протокол про адміністративне правопорушення не відповідає вимогам ст. 256 КУпАП, оскільки в ньому вказано, що ОСОБА_1 було порушено ст. 163-3 КУпАП, проте не зазначено частину статті КУпАП, за якою правопорушник притягується до відповідальності. Окрім цього, зазначена стаття не відповідає суті правопорушення зазначеному у протоколі.

Враховуючи зазначений недолік, вважаю за необхідне матеріали протоколу про адміністративне правопорушення №70 від 27 листопада 2017 року відносно ОСОБА_1 повернути для доопрацювання. Керуючись ст. ст. 256 ч. 1, 178 КУпАП, суддя постановила повернути матеріали протоколу про адміністративне правопорушення № 70 від 27 листопада 2017 року стосовно ОСОБА_1 за ст. 163-3 КУпАП начальнику Волочиського відділення Красилівської ОДПІ Головного управління ДФС у Хмельницькій області для доопрацювання, в ході якого слід усунути зазначені в описовій частині постанови недоліки [8].

Такі рішення судів свідчать про низький рівень підготовки протоколів за статтею 163-3 КУпАП. Це на наш погляд, потребує розробки методичних рекомендацій та їх поширення серед працівників податкових органів, проведення відповідних інструктажів та тренінгів.

Водночас адміністративну відповідальність за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів необхідно розглядати з позиції гарантій реалізації праві громадян, оскільки адміністративна відповідальність охороняє громадський порядок та громадянські права, якими користується кожен член суспільства.

Процесуальні гарантії є формою втілення у реальність матеріальних гарантій. Функціонування організаційних гарантій спирається на матеріальні і процесуальні та цілком від них залежить. Галузеві гарантії складаються з від-

повідних кожній галузі права матеріальних і процесуальних гарантій.

Отже, конституційні та адміністративно-правові матеріальні гарантії утворюють комплексну систему, яка є правовим базисом щодо забезпечення прав і свобод людини у провадженні у справах про адміністративні проступки. Усі гарантії забезпечення прав і свобод людини є взаємозалежними і взаємопов'язаними: процесуальні гарантії є формою реалізації матеріальних гарантій; функціонування інституційно-організаційних гарантій спирається на матеріальні і процесуальні та цілком від них залежать; внутрішньодержавні матеріальні та процесуальні гарантії ґрунтуються на загальновизнаних міжнародно-правових гарантіях, закріплених у відповідних міжнародно-правових нормах, які стали частиною національного права держави; галузеві гарантії складаються з відповідних кожній галузі права матеріальних і процесуальних гарантій; юридична відповідальність як особливий вид гарантій захисту прав та свобод людини забезпечує реальність усіх зазначених гарантій [9, с. 11; 10].

Матеріальними адміністративно-правовими гарантіями прав і свобод людини у провадженні у справах про невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів є: офіційність у прийнятті рішень; визначена система суб'єктів юрисдикції та межі їхньої компетенції; визначена форма реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень компетентних суб'єктів за здійснений фізичною чи юридичною особою проступок; повне та об'єктивне з'ясування обставин індивідуально-конкретної справи; волевиявлення суб'єкта юрисдикції, що проявляється у формі постанови; відповідальності публічних органів управління та їх посадових осіб за невиконання або неналежне виконання тих чи інших повноважень щодо реалізації провадження у справах про адміністративні проступки; розгляд наданих доказів за матеріалами індивідуально-конкретної справи; система учасників провадження у справах про адміністративні проступки та межі їх повноважень.

Процесуальні гарантії праві і свобод людини у провадженні у справах про адміністративні правопорушення щодо невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів – це встановлені законом юридичні засоби процесуального забезпечення реалізації норм, які закріплюють матеріальні гарантії праві та свободу у провадженні у справах про адміністративні проступки і потребують певного порядку втілення.

Висновки. Отже, наведений аналіз дає можливість зробити висновки:

– адміністративна відповідальність за невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів виступає одним із дієвих засобів забезпечення дотримання прав, реалізації функцій та задач податкових органів та їх посадових осіб; захисту прав і свобод громадян, суб'єктів господарської діяльності – платників податків, укріплення законності; сприяє створенню умов для нормального функціонування податкової системи;

– застосування адміністративно-правових санкцій у діяльності податкових органів та інших правоохоронних органах сприяють створенню нормальних умов для ефективного функціонування податкової системи, забезпечення надходження коштів до державного бюджету, запобіганню та протидії вчинення податкових правопорушень;

– накладення адміністративних стягнень має значний профілактичний впливі не тільки за правопорушення у вигляді не виконання законних вимог посадових осіб податкових органів, а й за інші адміністративні та податкові правопорушення, підвищує рівень правосвідомості, виступає одним з основних елементів протидії податковим злочинам;

– матеріальними адміністративно-правовими гарантіями прав і свобод людини у провадженні у справах про адміністративні правопорушення щодо невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів є: офіційність у прийнятті рішень; визначена система суб'єктів юрисдикції, їхня компетенція, форма реалізації адміністративно-юрисдикційних повноважень компетентних суб'єктів; повне та об'єктивне з'ясування обставин індивідуально-конкретної справи; волевиявлення суб'єкта юрисдикції, що проявляється у формі постанови; відповідальності публічних посадових осіб за невиконання або неналежне виконання тих чи інших повноважень щодо реалізації провадження;

– гарантії прав і свобод людини у провадженні у справах про адміністративні правопорушення щодо невиконання законних вимог посадових осіб податкових органів – це встановлені законом юридичні засоби процесуального забезпечення реалізації норм, які закріплюють матеріальні гарантії прав та свободу у провадженні у справах про адміністративні проступки і потребують певного порядку втілення, що передбачено нормами адміністративного законодавства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баїк О.І. Про різновиди санкцій податково-правових норм. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 2. Том. 1. 2018. С. 47-50. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fjur/program_5c47224715011.pdf

2. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М. Загальна теорія держави і права: Підручник. 3-є видання, стереотипне. Львів: «Новий світ. 2000», 2013. 584 с

3. Податкове право: навч. посіб. / Г. В. Бех [та ін.] ; за ред. М. П. Кучерявенко. К. : Юрінком Інтер, 2003. 400 с.

4. Податкова політика України: навч. посіб. / П.В. Мельник, З.С. Варналій, Л.Л. Тарангул та ін.; за ред. П.В. Мельника. К.: Знання України, 2011. 505 с.

5. Ведєрніков Ю.А., Папірна А.В. Теорія держави і права: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 333 с.

6. Постанова Деснянського районного суду м. Києва у Справі №754/14337/17 від 16.11. 2017. https://reyestr.court.gov.ua/Review/70367455

7. Постанова Новомосковського міськрайонного суду Дніпропетровської області у Справі № 183/7188/16 https://reyestr.court.gov.ua/Review/64283201

8. Постанова Волочиського районного суду Хмельницької області про повернення справи для доопрацювання від 12.12.2017. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/71463420

9. Ортинський В. Л. Актуальні проблеми взаємодії територіальних та транспортних ОВС у боротьбі із злочинністю / В. Л. Ортинський // Матер. наук.-практ. конф. [«Проблеми взаємодії територіальних і транспортних органів внутрішніх справ у попередженні та розкритті злочинів»] (м. Львів, 23 травня 2003 р.) / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2004. С. 3–11.

10. Чвалюк А.М. Правові основи формування Державного бюджету України: дис… канд. юрид. наук: 12.00.07 / Чвалюк Андрій Миколайович. Донецьк. 2008. 237 с.